

INGEGERD TROEDSSON:

Skyddslingarna på Ekedalen

I den andra boken om sin uppväxt, *Skyddslingarna på Ekedalen*, skriver professor Hugo Hegeland, i dag riksdagman för moderaterna, om sin och andra barns uppväxttid på Ekedalens barnhem i Göteborg.

Hugo Hegeland: **Skyddslingarna på Ekedalen**. Tre böckers förlag 1988

Mycket arbete har lagts ned på att spåra dem som kom till Ekedalen och att följa dem efter det de lämnat barnhemmet. Men framför allt har boken kommit att bli en hyllningsskrift till "Mor", Maria Martinson, som var föreståndare för hemmet från år 1900 till dess hon pensionerades 1933.

Maria Martinson kom från en känd värmlandssläkt, utbildade sig till både folkskollärare och lärare i syslöjd och undervisade några år i England innan hon återvände till Sverige för att ta arbetet som föreståndarinna för Ekedalens barnhem, ett hem som drevs med huvudsakligen frivilliga medel.

Vi får också lära känna de framstående göteborgare som under olika tider satt i hemmets styrelse.

När jag började läsa boken hade jag väntat mig en grå och dyster skildring av livet på ett barnhem med många tragiska upplevelser och öden. Och visst finns också sådana. Men framför allt speglar boken den trygghet som kom dem till del som hade turen(!) att bli intagna på Ekedalen.

Med undantag för någon ledig eftermiddag eller söndag fanns Mor alltid till hands, oftast sittande tillsammans med barnsköterskan vid ett stort bord i lekrummet, sysselsatt med att laga barnens

kläder. Livet på hemmet var mycket fast inrutat och reglerna klara och bestämda. Överträdelser bestraffades kännbart. Mor var också mycket noga med barnens uppträdande. Hegeland berättar t ex om att de en gång tillsammans med Mor spelade Knock-out, en engelsk version av Fia-spelet. När han på skämt sa att nu ska vi spela "Knäck-ut" fick han genast lämna spelet och gå upp på sitt sovrum!

Något stöpande av barnen i en och samma form var det ingalunda fråga om. Mor begärde att barnen skulle använda sina gåvor och göra det bästa av dem. Så långt möjligt försökte hon med styrelsens hjälp att ordna för barnen efter deras speciella behov och önskemål. Några utskiljande barnhemskläder hade barnen definitivt inte. Barnen var individer och behandlades som sådana. En fantastisk prestation med tanke på att barnhemmet hyste trettio "skyddslingar" i åldrarna 2-14 år som skulle tas om hand dygnet runt, veckan runt, året runt och det endast var fyra vuxna som hade hela ansvaret för barnen, matlagningen och hemmet.

Hur annorlunda det kunde vara vid andra barnhem fick unge Hugo en smärtsam inblick i, när han knappt 13 år gammal kördes ut från Ekedalen och kom till Majornas barnhem, "storindustri i barnavård". Trots att Mor då var pensionerad blev det hon som såg till att Hugo fick lämna Majorna, bo i familj och fortsätta sina studier.

Som "Mor" hade Maria Martinson barn i samma åldrar under alla sina trettio år vid Ekedalen. Varje år, påpekar Hegeland, fick hon nya barn, utan födslovändor, utan amning. Hon slapp de arbetsamma spädbarnsåren och tog emot barnen först vid tidigast två års ålder. Hon

styrde en storfamilj med alltid lika många småbarn, mellanbarn och stora barn och lika många pojkar som flickor.

Bokens senare kapitel hör enligt min mening inte riktigt hemma i sammanhanget. Hugo Hegeland berättar där om sin vidare utbildning och sina upplevelser i USA, Frankrike och i svensk akademisk miljö. Breven och kontakterna med Mor under denna tid kan dock rättfärdiga att avsnitten tagits med i boken.

Hur beroendet av Mor fortsatte även efter fullgjorda studier kommer ofta fram i skildringarna. Hugo hade förlovat sig med en högadlig kvinna, som tillsammans med sin far och Hugo for till Göteborg för att föreställas för Mor. Den blivande svärfadern var mycket intresserad av att varje förmiddag i telefon diskutera ekonomi och timade händelser, medan Hugo helst ville arbeta ostört. Han blev allt mer irriterad och gjorde allt han kunde för att undvika svärfadern in spe. Men när denne förklarade att han tänkte skriva till Mor och tala om hur oartigt Hugo uppträdde, föll Hugo till föga!

I det avslutande kapitlet kritiserar Hegeland Socialstyrelsens beskrivning på 1950-talet av anstaltsvården som "organi-

serad moderslöshet". Ute i samhället, utanför barnhemmen, växte naturligtvis ännu fler moderslösa barn upp. Huruvida ett barnhem är bättre än familj som uppväxtmiljö för ett moderlöst barn beror främst på hur miljön är utformad.

Säkert är det så. Men hur många "Mor" som verkligen kunde räcka till för alla barn, bry sig om dem, ställa krav på dem och entusiasmera dem har funnits i sinnevärlden? Det räcker naturligtvis inte med de bästa ambitioner, det torde vara få förunnat att också orka med de enorma krav och den kravlöshet för egen del som arbetet på barnhemmet förde med sig.

Mor Maria Martinson är mer än värd att hyllas.

Hegeland anser uppenbarligen att han själv farit väl på Mors barnhem: Uppväxt i en familj hade jag sannolikt inte känt motsvarande ambition att uppfylla en kärleksfull moders och förväntansfull faders förhoppningar om en framgångsrik levnadsbana. De hade nog lättare förlåtit sonen om han ej uppfyllt deras drömmar.

Avslutningsvis är det en positiv, intresseväckande och djupt engagerande bok som Hugo Hegeland har skrivit.

Pärmar för inbindning av årgång 1988

kan rekvireras från Svensk Tidskrifts expedition, tel 08-667 59 55, eller genom insättning av kronor 70:- på postgiro 7 27 44-6.